

સંવત્ ૨૦૬૨ પોષસુદ ૨

સને. ૨૦૦૬ તા. ૧-૧-૦૬

:- પ્રકાશક :-
શ્રીસ્વામિનારાયણ
મંદિર ભુજ - કચ્છ.

કમ્પોઝ સેટીંગ
શ્રીનરનારાયણદેવ કોમ્પ્યુટર
શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર
ભુજ - કચ્છ.

નિષ્કુલાનન્દમુનિકૃત કાવ્ય સંગ્રહે

હરિભગીતા

www.jayswaminarayan.org

રાગ ધન્યાશ્રી - મંગળ મૂર્તિ શ્રીધનશ્યામજી, શરણાગતના સદા સુખધામજી । પતિતપાવન પૂરણકામજી, અધમ ઉદ્ધારણ નિર્ભય નામજી ॥૧॥ ઢાળ- નામ નિર્ભય નિગમ કહે, જે સમરતાં સંકટ ટળે । દુષ્કૃત જેહ દેહ ધારીનાં, તેહ પાપના પુંજ પળે ॥૨॥ પુરૂષોત્તમ પ્રગટનું, નામ નિર્ભય નિશાણ । જે જન જીભે ઉચ્ચરે, તે પામે પદ નિર્વાણ ॥૩॥ જે નામે પામી ગુણિકા ગતિ, થયો અજામિલનો ઉદ્ધાર । અગણિત એહ નામથી, પતિત પામ્યા ભવપાર ॥૪॥ કરી ખરી દીનતા કરી, કરી આર્તશું અરદાસ । અર્ધો શબ્દ ઉચ્ચારતાં, આવ્યા વા'રે અવિનાશ ॥૫॥ કામુકિની કરણી કશી, અજામિલ નહિ અઘહીણ । નારાયણના નામથી, થયા પાર પ્રિંછો પ્રવિણ ॥૬॥ ત્રિલોકમાં તપાસતાં, નાવે નારાયણ નામ તુલ્ય । પતિતને પાવન કરવા, એ છે નિધિ અમુલ્ય ॥૭॥ જપ તપ તીર્થ જોગ જગન, વ્રત વિધિ દીયે વળી દાન । નિષ્કુલાનંદ નારાયણના, ના'વે નામ સમાન ॥૮॥ કડવું ॥૧॥

નારાયણના નામનો મોટો મહિમાયજી, સુણયું મેં સર્વે શાસ્ત્રમાંયજી । જીવ હિત અર્થે એવું નહિ કાંયજી, સમજુ સમઝી સમરે સદાયજી ॥૧॥ ઢાળ- સમજુ સમઝી સમરે, નિશ દિન નારાયણ નામ । શ્વાસ ઉશ્વાસે સંભારતાં, પળ પામે નહિ વિરામ ॥૨॥ શેષજી મહાત્મ્ય સમઝી, કરે અખંડ નામ ઉચ્ચાર । સહસ્રમુખમાં જુગલ

જીભે, રટે છે એકતાર ॥૩॥ પૃથુ મહિમા પ્રિંછીને, માગ્યા દશ હજાર કાન । નારાયણના નામ સુણવા, અતિશય ઉરમાં તાન ॥૪॥ હિરણ્યકશિપૂ શ્રવણે સાંભળ્યો, નારાયણ નામનો નાદ । તપ તજી ત્રિય ભજી, તેના થયા ભક્ત પ્રહ્લાદ ॥૫॥ પ્રહ્લાદ પ્રગટી પ્રીતશું, ભાવે ભજ્યા શ્રી ભગવાન । અભક્ત કુળમાં ભક્ત થયા, નામ પ્રતાપે નિદાન ॥૬॥ વિભીષણને ભક્ત થાવું, નોયે રાક્ષસકુળની રીત । પણ જે જે જપે જગદીશને, તે થાય સર્વે પુનીત ॥૭॥ અસુરકુળને અઘે ભર્યા, તર્યા એવા જીવ અનંત । નિષ્કુલાનંદ નારાયણ નામનો, મહિમા મોટો અત્યંત ॥૮॥ કડવું ॥૨॥

ભવજળ તરવા ધનશ્યામ નામ નાવજી, આવી બેસે કોઈ રંક કે રાવજી । પામે ભવપાર સે'જે સ્વભાવજી, તેહ વિના તરવા અન્ય ન ઉપાવજી ॥૧॥ ઢાળ- ઉપાવ નથી આ જીવને, ભવજળ તરવા કાજ । નારાયણના નામરૂપી, જાણો અજર એ ઝાજ ॥૨॥ મશક તુંબાં મગાવીને, કહું કટિયે બાંધે કોય । સરે ન ઉતરે સિંધુને, જે અતિ અગાધ છે તોય ॥૩॥ તેમ સાધન સર્વે કહિયે, તુંબા મશકને તુલ્ય । તેને ભરોસે ન ભવ તરે, જાય જનમ અમુલ્ય ॥૪॥ માટે બળ રાખી બહુનામીનું, રહેવું નિર્ભય નરને નચિંત । પતિતપાવન બિરૂદ છે, તે તજશે નહિ કોઈ રીત ॥૫॥ એહ વિશ્વાસ અંતરે, રાખી તજે બીજું બળ । તેહ પ્રાણી ઉતરશે, ભલી

ભાતે ભવજળ ॥૬॥ અચળ આશ્રય ઉરમાં, પ્રભુ પ્રગટનો પ્રમાણ ।
એવા જન જે જગમાં, તે પામે પરમ કલ્યાણ ॥૭॥ (સરે એ સાચી
વાત છે, બીજી ખોટી નહિ તે પણ ખરી । નિષ્કુલાનંદ નિર્ભય રહી,
હેતશું ભજવા હરિ) જ્યારે હુપોત ન તારે પાષાણને, તારે
કાષ્ટતરણકાં તુંબડાં । નિષ્કુલાનંદ એ નાવનાં, વખાણ કેમ થાય
બડાં ॥૮॥ કડવું ॥૩॥

એહ વિના ઉપાય હોય કોઈ એકજી, કે'જો સહુ સમઝી કરી
વિવેકજી । એહ વિના સાધન બીજાં અનેકજી, અતિ મતિ ગતિયે
નક્કી કર્યું નેકજી ॥૧॥ ઢાળ— નક્કી તેનો નિર્ણય કર્યો, જોઈએ નિશ્ચયનું
નરને જોર । નાથના નિશ્ચય વિના, અતિ રહે અંધારું ધોર ॥૨॥ પૂરણ
પુરષોત્તમ પ્રગટી, નરતન ધરે નાથ । તેહ મૂર્તિ જેહને મળે, તે સર્વે
જન સનાથ ॥૩॥ મનુષ્યાકાર અપાર સામર્થી, જેહ સમે ધરે જેહ
નામ । તેહ નામ સમરતાં જન, થાયે પૂરણકામ ॥૪॥ જેમ વેજું કરે
કોઈ વ્યોમનું, તેની ખાલી ન જાયે ચોટ । તેમ નામ ઘનશ્યામને, થાય
કલ્યાણ કોટ ॥૫॥ જેમ ઈંદુમાં અગ્નિ નહિ, નહિ અર્કમાંહી
અંધાર । તેમ પ્રભુ પ્રગટમાં, નો'ય અમંગળ નિરધાર ॥૬॥ વિદ્યુત
ન તજે વહનિ, શીતળતા ન તજે શ્રીખંડ । તેમ કલ્યાણ મહારાજમાં,
રહ્યું અતિશય અખંડ ॥૭॥ એહ દ્રષ્ટાંતને ઉર ધરી, રે'વું નિ:સંશય
નિર્ભય વળી । નિષ્કુલાનંદ નિશ્ચે કહે, સત્ય માનજો સહુ મળી
॥૮॥ કડવું ॥૪॥

પદરાગ સામેરી મલાર— વિશ વસા એહ વાત છે, તમે સાંભળજો
સહુ જન રે । અંતર શત્રુ અજિત છે, પળે પળે પાડે છે વિધન રે વિશ૦
॥૧॥ સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં, એણે લીધી છે સહુની લાજ રે । દેવ
દાનવ માનવ મુનિ, એણે રોળિયો સુરરાજ રે; વિશ૦ ॥૨॥ નિર્દોષ
જન કોઈ નજરે, નથી આવતાં નિરધાર રે । કામ ક્રોધ લોભ મોહમાં,
સહુ એ બે ભર્યા અપાર રે; વિશ૦ ॥૩॥ એવા અવગુણ અવલોકીને,
હરિ કરે કેનું કલ્યાણ રે । નિષ્કુલાનંદ તૈયે નાથને, ઠાલો ફેરો પડયો
પરમાણરે; વિશ૦ ॥૪॥ ૫૬ ॥૧॥

જ્યારે જીવે જનના અવગુણ અવિનાશજી, ત્યારે કોઈ હોય નહિ
હરિદાસજી । પતિતપાવન નામની જે આશજી, તેથી કહું સહુ થાય

નિરાશજી ॥૧॥ ઢાળ— નિરાશ થાય નરતન ધારી, જોઈ સંકલ્પનું
જોર । મન વચન કર્મે કરી, કેદિ મટે નહિ હરિના ચોર ॥૨॥ કાંતો
મનમાં ભોગવે, કાંતો વચને કરે વ્યભિચાર । કાંતો કામાદિક કર્મે કરી,
ધારી રહ્યા નર ને નાર ॥૩॥ શુદ્ધ અંતરે શોધતાં, જોતાં ન જડે કોઈ
જીવ । અંતર એવાં અવલોકીને, કહો પ્રસન્ન થાય કેમ હુપીવ ॥૪॥
માટે કલ્યાણ કોઈનું, માનશોમાં મનમાંય । નિષ્કલંક થયા વિના,
કારજ ન સરે કાંચ ॥૫॥ અવિનાશીનું શું ઉપન્યું, નિરર્થક ધર્યું નરતન ।
નારાયણના નામનું, ભયહરણ નહિ ભજન ॥૬॥ વેદ પુરાણો
વર્ણવ્યો, અનેક જીવનો ઉદ્ધાર । એહ વાતનો અંતરે, કહો કેમ
થાય નિરધાર ॥૭॥ ભાગી પડયું ભવ તરવું, વાત ઉભી ન રહી એક ।
નિષ્કુલાનંદ નાસ્તિકપણું, ઉરમાં તે આવીયું નેક ॥૮॥ કડવું ॥૫॥

દોષે રહિત દેહધારી ન હોયજી, ચૌદ લોકમાં ચિંતવી જોયજી ।
કલંક રહિત સુણ્યા નહિ કોયજી, નહિ અસમર્થ સમર્થ હતા સોયજી
॥૧॥ ઢાળ— સમર્થ શિવ બ્રહ્મા સહી, તે જાણે સહુ જગ સોય । ડાઘ
લાગ્યો જે દોયને, તે કહે છે સહુ કોય ॥૨॥ ઈંદ્ર ચંદ્ર આદ્યે કંઈ, સુર
અસુર અનેક । સહુનું શ્રવણે સાંભળ્યું, નિર્દોષ નહિ એહ નેક ॥૩॥
(ઈંદિરાયે અન્ય અવલોકિયું, જોને રાધાએ કર્યો રોષ) કૃષ્ણ કામિની
કામવશ થઈ, સુત સાંભ સન્મુખ જોઈ । અહલ્યા રેણુકા દ્રૌપદી, નિર્દોષ
ન દીઠાં કોઈ ॥૪॥ પરાશર નારદ સૌભરી, સનકાદિક જે સુજાણ ।
વસિષ્ઠ વળી વિશ્વામિત્ર, એકલશુંગી પ્રમાણ ॥૫॥ કેનેક કામે રોળીયા,
કેનિક લિધી લોભે લાજ । કેનેક ક્રોધે કાયર કરી, રોળીયા રંક રાજ
॥૬॥ એવી વાતો અંતરે, તોળી કરવો તપાસ । હારવી નહિ હિંમતને,
મટવું નહિ હરિદાસ ॥૭॥ ચડે તેહ પડે ખરા, બેસે ઉજળે વળી ડાગ ।
નિષ્કુલાનંદ એ નવું નથી, એમ સમજો સુભાગ ॥૮॥ કડવું ॥૬॥

એવી વાતો આગે બહુ થઈજી, નથી કે'વાની તોપણ કહીજી । એહ
રીતે લાજ કો'કેની રહીજી, પણ એહ સહુની મોટપ ન ગઈજી ॥૧॥
ઢાળ— મોટપ ન ગઈ મોટાતણી, તે નારાયણને નિશ્ચે કરી । અતિબળ
આશ્રયનું, તેણે સંશયને લીધો હરી ॥૨॥ ભુંડી વાસના ભકતને, જો
અણુ અંતરમાં થાય । સમજે બળ સાધનનું, તો સુખ ન રહે કાંચ ॥૩॥
માટે બળ મહારાજનું, રાખવું હૃદિયામાંય । તેહ વિના અપરાધ ટાળવા,

અન્ય નથી ઉપાય ॥૪॥ એવી રીતે અનેક જીવનો, આગે થયો ઉદ્ધાર । સાર્થક સર્વે થયા, આગમ હરિ અવતાર ॥૫॥ એહ વિના અનેક રીતે, વળી વાત ન બેસે બંધ । દૈવી આસુરી ઉદ્ધર્યા, તે શ્રીહરિને સંબંધ ॥૬॥ મૂરતિ શ્રી મહારાજની, મહાનિધિ મંગળરૂપ । જાણે અજાણે જે આશરે, તે થાય શુદ્ધ સ્વરૂપ ॥૭॥ અજાણે અમૃત પાનથી, નર અમર થાય આપ । નિષ્કુલાનંદ નારાયણ સંબંધે, સ્પર્શે નહિ પંથ પાપ ॥૮॥ **કડવું ॥૭॥**

સાધન સર્વે સમઝવાં સત્યજી, એહમાં એકે નથી અસત્યજી । રાખવાં નરને નક્કી કરી નિત્યજી, વિધન પડે ન હારવી હિમત્યજી ॥૧॥ **ટાં**— વિધન પડે વ્યાકુળ થઈ, અતિ થાવું નહિ ઉદાસ । પતિતપાવન નાથનો, વડો રાખવો વિશ્વાસ ॥૨॥ ભોળાઈએ કાંઈ ભૂલ્ય પડે, થાય ન કરવાનું કામ । નર નિશ્ચેનું બળ લઈ, સમરવા ધનશ્યામ ॥૩॥ ક્યવાઈ કાયર થઈ, પાછા ન ભરવા પગ । હૈયે હિંમત ન હારવી, મંડયું રે'વું મુવાલગ ॥૪॥ પડતાં આખડતાં રાહજ પંથે, ચાલવું ચિત્તે કરી ચાહ । પડી ન રે'વું પૃથ્વી, લેવો એનો એહ રાહ ॥૫॥ જરૂર પો'ચશું જાણવું, શ્રીહરિની હજૂર । પગે પગે પંથ કાપશું, એમ જાણવું જન જરૂર ॥૬॥ ભક્ત છીએ ભગવાનના, મન વચન કર્મે કરી । નિશ્ચે કર્યું છે નાથનું, તે ફરશે નહિ ફેરવે ફરી ॥૭॥ અચળ જાણી એ આશરો, ન્યૂન માનવી નહિ મન । નિષ્કુલાનંદ એ વારતા, નકી નિરવિધન ॥૮॥ **કડવું ॥૮॥**

પદરાગ ઘોળ— ભીંતર ભરોસો ભગવાનનો રે, જોઈએ ભક્તને ભરપુર । બીજી વાત છે બાદલીરે, તમે જાણી લેજો જરૂર; ભીંતર ૦ ॥૧॥ જેમ એક એકડો ટાળિયેરે, વળી વાળીયે સોયેક શૂન્ય । બુદ્ધિવાનને બેરજ બાંધવીરે, તેતો સમઝણ્યમાં નૂન્ય; ભીંતર ૦ ॥૨॥ તેમ મેલી બળ મહારાજનું રે, સાધનની માનવી સા'ય । ભરી ગોળી વારિ વલોવતાં રે, ઉતરે નહિ માંબણ કાંચ; ભીંતર ૦ ॥૩॥ માટે મનમાં મોટો માનવોરે, પ્રગટ પ્રભુનો પ્રતાપ । નિષ્કુલાનંદ તેહ નરનારે, ટળી જાય અંતર તાપ; ભીંતર ૦ ॥૪॥ **૫૬ ॥૨॥**

હરિની આજ્ઞા માનવી મનજી, નરને કરવાં સર્વે સાધનજી । તેમાં કાંઈ ફેર ન પાડવો જનજી, પ્રગટ પ્રભુને કરવા પ્રસન્નજી ॥૧॥ **ટાં** —

પ્રસન્ન કરવા મહાપ્રભુને, રે'વું આજ્ઞાને અનુસાર । જેજે જેના ધર્મ છે, તેતે પાળવા કરી પ્યાર ॥૨॥ ધર્મે રાજી ધર્મના સુત, ધર્મ સાધુનો શણગાર । ધર્મ ધારી સહુ રહ્યા, ચાર વર્ણ આશ્રમ ચાર ॥૩॥ તેમ ધર્મ ત્યાગીતણા, નિર્લોભી ને નિષ્કામ । નિસ્પૃહી નિર્માનિતા, નિઃસ્વાદી એહ નામ ॥૪॥ તેમાં ફેર એક તલભાર, નવ પડવા દેવો નેક । મુવા સુધી મૂકવી નહી, ગૃહી ત્યાગી એક ટેક ॥૫॥ મુખથી મોળી વારતા, ભૂલ્યે ભાષણ કરવી નહી । બળે સહિત બોલવું, સહુસહુને ધર્મે રહી ॥૬॥ કાયરની વાતે કોઈને, ના'વે શૂરાતન સોય । નપુંસક નરથી નારને, પુત્રની પ્રાપ્તી ન હોય ॥૭॥ માટે હૈયે હિંમત ધરો, અને કરો ખરો ખેલ । નિષ્કુલાનંદનો નાથજી, થાશે રાજી અલબેલ ॥૮॥ **કડવું ॥૯॥**

રાજી કરવા પ્રગટ ભગવાનજી, સમાસમે સહુને રે'વું સાવધાનજી । મેલી જન મન તનનું માનજી, રાખવું હરિને રાજી કરવા તાનજી ॥૧॥ **ટાં**— તાન એમ તને મને, રાજી કરવાને હરિકૃષ્ણ । અહોનિશ રહે આલોચના, જાણે કેમ પ્રભુ થાય પ્રસન્ન ॥૨॥ તેને અર્થે તને કરી, કરે જપ તપ જોગ જગન । તીરથ વ્રત કરે વળી, રાજી કરવા ભગવન ॥૩॥ તેહસાડું તાવે તનને, સહે કાયાયે કષ્ટ કોટ । પણ હરિભક્તની રીતમાં, આવવા ન દિયે ખોટ ॥૪॥ મેલી ગમતું નિજ મનનું, કરે ગમતું તે ગોવિંદતણું । જેમ વાળે તેમ વળે વળી, મૂકી મમત આપણું ॥૫॥ વા'લાના વચનનો, અતિ ઉર ઉંડો વિશ્વાસ । માહાત્મ્ય જાણી મહારાજનું, તજે અન્યસુખ આશ ॥૬॥ સુખ નર નિર્જરતણાં, સમઝે સ્વપ્ર સમાન । નિર્ભય સુખ જાણી નાથનું, તેહ પર રહે ઘણું તાન ॥૭॥ એને અર્થે આપણું, ગણે નહિ તન મન । નિષ્કુલાનંદ તે નરપર, પ્રભુ થાશે પ્રસન્ન ॥૮॥ **કડવું ॥૧૦॥**

વળી પ્રભુ પ્રસન્ન કરવા કાજજી, બહુબહુ કર્યું મોરે ઋષિરાજજી । મોટેમોટે મહીશે મૂક્યાં રાજસાજજી, તન સુખ સર્વે કરિયાં તાજજી ॥૧॥ **ટાં**— તજ્યાં સુખ સંસારનાં, ભજ્યા શ્રી ભગવન । એની રીત સુણી શ્રવણે, થાય ત્રાહિત્રાહિ મન ॥૨॥ આરૂણીને ઉપમન્યુ, ઋષિ જાજળી તપસી જેહ । પ્રભુજીને પ્રસન્ન કરવા, ગણ્યું નહિ નિજદેહ ॥૩॥ મયૂર ધ્વજ ને મીરાં વળી, ભૂપ ભર્તૃહરિ ને ગોપીચંદ । સમસ્ત બરેજ ને ફરીદ, મનસુર ને બાજંદ ॥૪॥ એહ આદિ અનેક બીજા,

ઘણું રાજી કરવા ઘનશ્યામ । સુખ તજ્યાં શરીરનાં, અન્ન ધન ધરા
ત્રિયા ધામ ॥૫॥ પંચ વિષયને પરહરી, થયા અરિ મન ઈદ્રિતણા ।
પરલોકની પ્રતીત આણી, સહ્યાં કષ્ટ શરીરે ઘણાં ॥૬॥ ખોટ ન આણી
ખપમાં, બાંધી મમત મહાસુખ માંઈ । તનસુખથી મન ઉતર્યું, ઈર્યું
નહિ ચિત્ત ક્યાંઈ ॥૭॥ એવી રીત હરિભક્તની, પ્રભુ વિના બીજે
પ્રીતિ નહિ । નિષ્કુલાનંદ નક્કી વારતા, હરિજનની વર્ણવી કહી ॥૮॥

કડવું ॥૧૧॥

વળીવળી કહું હરિજનની જે રીતજી, સહુ કોઈ સુણજો દઈ એક
ચિત્તજી । જેની બંધાણી પ્રભુ સાથે પ્રીતજી, તેને રે'વું મન ઈદ્રિય જીતજી
॥૧॥ **ટાળ-** મન ઈદ્રિયને જીતવા, કરવી જુગતિ જન જરૂર । એની
આગળ અનાથ રે'તાં, દુઃખ ન થાયે દૂર ॥૨॥ આગ્નીધ્ર ને દીર્ઘતમા,
વળી ઈદ્રાદિ સુર અસુર । અજીત ઈદ્રિયે થયા, રહ્યા તેણે દુઃખી ભરપુર
॥૩॥ વિષય સારું વિકળ થયા, કર્યાં ન કર્યાંનાં કાજ । મેણું માથે રહી
ગયું, કહો ક્રિયાં રહી લાજ ॥૪॥ લાજ ગઈ ને કાજ બગડયું, વળી
કલંક બેઠો શિર । આજ સુધી એ વાતને, નિંદેછે ધાર્મિક ધીર ॥૫॥
માટે સહુએ સચેત રે'વું, નવ ગ્રે'વું એવું આચરણ । નિર્વિઘન એહ
વાત છે, સદાય એહ સુખ કરણ ॥૬॥ સુણી સુખ ઘનશ્યામમાં,
ચોટાળવું તેમાં જઈ ચિત્ત । અસત્ય સુખની આશ મૂકી, બાંધવી
પ્રભુશું પ્રીત ॥૭॥ એવા ભક્ત ભગવાનના, અતિ વા'લા વા'લાને
મન । નિષ્કુલાનંદ નિર્ભય થયા, જેની ઉપર પ્રભુ પ્રસન્ન ॥૮॥ **કડવું**
॥૧૨॥

પદરાગ બિહાગડો — પ્રસન્ન થયા પરબ્રહ્મરે, જેને પ્રસન્ન૦ । તેને
નડે નહિ કોઈ કર્મરે, જેને પ્રસન્ન૦ ॥ **ટેક-** જેમ કોઈ પારસને પામે,
તેને કરવો ન રહે ઉદમ । વિના અતિ સંપત્તિ પામે, વામે વેળા વિષમરે;
જેને પ્રસન્ન૦ ॥૧॥ નવનિધિ અષ્ટસિદ્ધિ આલોકે, સહુને પામવી અગમ
। તેતો દાસી થઈ રહે છે દ્વારે, સા'ય કરવા સુગમરે; જેને પ્રસન્ન૦
॥૨॥ સે'જે સે'જે સુખ રહે સહવાસે, પડે નહિ પરિશ્રમ । વણચિંતવે
આવી મળે વસ્તુ, એમ વદે છે આગમરે; જેને પ્રસન્ન૦ ॥૩॥ અચળ
આસન ઉપર બેઠા આવી, જે છે આસન અતિ રમ્ય । નિષ્કુલાનંદ
નિ:શંક થયા છે, નિશ્ચે કહે છે નિગમરે; જેને પ્રસન્ન૦ ॥૪॥ **પદ ॥૩॥**

નિગમ કહે છે વારતા નકીજી, જુઠી ન થાય કોઈ થકીજી । સર્વે
પુરાણે પ્રમાણી પકીજી, તે છે જગછતી નથી એહ ઢાંકીજી ॥૧॥ **ટાળ-**
ઢાંકી નથી એહ વારતા, છે પુરાણમાં પ્રસિદ્ધ । સાધન નરને ન મૂકવાં,
રાખવાં ભલી વિધ ॥૨॥ વચન લઈ વા'લા તણું, કરવું પુરૂષપ્રયતન ।
વચન વડે વડાઈ છે, તે જાણજો તમે જન ॥૩॥ વિધિ વામ વચને
કરી, સરજે સંહારે સૃષ્ટિ સોય । શશિ સૂરમાં સમર્થપણું, તેહ વચન
વિના નો'ય ॥૪॥ અહીંદ્ર ઈંદ્ર આદિ કર્ણ, જગમાંહી મોટા જેહ ।
મોટપ તેહ મહારાજથી, પામ્યા છે સહુ કોઈ એહ ॥૫॥ મહિમા જાણી
મહાપ્રભુનો, નથી લોપતા વચન લેશ । તેણે કરીને તેહની, રહી છે
મોટાઈ હમેશ ॥૬॥ ફેર પડયાનો ફડકો ઘણો, અતિ રહે છે ઉરમાંઈ
। તેણે કરી તત્પર રે'છે, સર્વે સમે સદાઈ ॥૭॥ એમ કરતાં અષ્ટમાં,
એક બે જો અવળાં હોય । નિષ્કુલાનંદ નચિંત રહેવું, હરિશરણાગતને
સોય ॥૮॥ **કડવું ॥૧૩॥**

ભવ બ્રહ્માને આવી ગઈ ભૂલજી, ખરી ખોવાણી લાજ અમૂલજી ।
ત્યારે સુર અસુરનાં શિયાં શૂલજી, અંતર અરિ આગે ન રહી કેની
ફુલજી ॥૧॥ **ટાળ-** અંત:શત્રુ અજીત છે, પળે પળે પાડેછે ફેર । હમેશ
હરિભક્તપણું, રે'વા ન દિયે કોયવેર ॥૨॥ ક્ષણક્ષણમાં ખોટા ખરા,
ઘણા ઘણા ઘડે છે ઘાટ । તેણે કરી ત્રિલોકમાં, નાના મોટા એકવાટ
॥૩॥ કામ ક્રોધ લોભે વળી, લીધી નહિ કેની લાજ ? । ઓશિયાળા
સહુ અંતરે, રહે નર અમર સુરરાજ ॥૪॥ વિકટ છે એહ વારતા,
હરિભક્ત રે'વું હમેશ । દાઘ ન લાગે દલમાં, કામ ક્રોધ લોભનો
લેશ ॥૫॥ મોટા મેશના મંદિરમાં, વસવું શ્વેત વસન । લાગે નહિ મેશ
લુગડે, એવા તો કોઈક જન ॥૬॥ વેરિને વાસે વસવું, વળી રાખવી
ઉગરવા આશ । કુશળ નર તે કેમ રહે, વે'લો મોડો થાય વણાસ ॥૭॥
અદોષ રેવું એહથી, એવી સુણી નહિ કોઈ રીત । નિષ્કુલાનંદ એ નવું
નથી, સહુ વિચારી જુવો ચિત્ત ॥૮॥ **કડવું ॥૧૪॥**

પંચ વિષય છે સહુનું પોષણજી, જેમ જન જીવે ખાઈ અન્નકણજી ।
પલ જળ ફળ દલદાર તૃણજી, વણ પોષણે પામે પ્રાણી મરણજી ॥૧॥
ટાળ- પોષણ વિના પ્રાણીના, પ્રાણ રે'વા નહિ કોઈ રીત । તેમ
લોભાદિક લાગી રહ્યા, કોઈ બળે ન ટળે અજીત ॥૨॥ કાઢી કાઢી જાય

કાઢવા, ત્યાગી ત્યાગી કરવા ત્યાગ । મુવા સુધી મૂકે નહિ, ભીંતરમાંથી એ ભાગ ॥૩॥ બહુ બળ એહ ઉપરે, કરે કોઈક જન અતિ । પો'યે નહિ દન પાછળે, એમ સમઝવું શુભમતિ ॥૪॥ અંડજ જેમ ઉંચા ચઢી, ઈચ્છે અડવા વળી આકાશ । પો'યે કઈ પેર પંખિયાં, જેનો વૃક્ષ પર છે વાસ ॥૫॥ તેમ વિષયથી વેગણાં, નવ રહે કોઈ નિરધાર । એવી ખોટ્ય ખોળતાં, કોઈ હોય નહિ ભવપાર ॥૬॥ દૈહિક દોષ દેહમાં, જે રહ્યા છે એકતાર । તેને શોધી શુદ્ધ કરતાં, લાગે સહુને વાર ॥૭॥ માટે મોટો માનવો, મને પ્રભુજીનો પ્રતાપ । નિષ્કુલાનંદ ન કરવો, અંતરમાંહિ ઉતાપ ॥૮॥ **કડવું ॥ ૧૫॥**

મેલી પ્રતાપ ઘનશ્યામનો ઘણોજ, લિયે આશરો સાધન તણોજ । માને મહિમા તેમાં આપણોજ, બીજા કોઈ ગણો કે ન ગણોજ ॥૧॥ **ટાળ-** ગણો કે કોઈ નવ ગણો, પણ નિજ પ્રતાપ માને મને । જોર મૂકી જગદીશનું, સુખ માને કરી સાધને ॥૨॥ સાધને કરી સ્વર્ગ લોકમાં, જાતો હતો નહૂષ નરેશ । શયીપતિયે પૂછીયું, ત્યારે કહ્યું ન કહ્યું લેશ ॥૩॥ ત્યારે અમરેશે એમ કહ્યું, પુછે આરતવાન કોઈ આવીને । જથારથ તેને જણાવવું, ભાળી ભક્ત ભાવિકને ॥૪॥ ત્યારે નહૂષ કહે અન્નકણ ગણે, ભૂરજ ઉડુ આકાશ । વનપાત ગાતરોમાવલી, કરે કોઈ તેનો તપાસ ॥૫॥ પણ મારા પુન્યનો, ન થાય કોણે નિરધાર । એમ કે'તાં મોટપ આપણી, પડયો પૃથ્વી મોઝાર ॥૬॥ મેલી પ્રતાપ મહારાજનો, અને ગાયો પોતાનો ગુણ । આજ પહેલાં પડયાં કંઈ, કહોને તે તર્યો કુણ ॥૭॥ માટે ભરોસો ભગવાનનો, રાખવો અતિશય ઉર । નિષ્કુલાનંદ એહ વારતા, અચળ જાણો જરૂર ॥૮॥ **કડવું ॥ ૧૬॥**

પદરાગ રામગ્રી - 'મનરે માન્યું નંદલાલશું, જોઈ પાગ પેચાળી'
એ ઢાળ છે - અચળ ભરોસો ભગવાનનો, જોઈએ જનને જાણો । એહ વિના બીજી વારતા, પાંપળાં પ્રમાણો; અચળ ॥૧॥ હરિપ્રતાપ હેયાથકી, ન મટાડવો માનો । સમર્થ સમઝવા સ્વામીને, જોવો દોષ પોતાનો; અચળ ॥૨॥ સરસ ન થાવું સંતથી, રે'વું દાસનાદાસ । દીન જાણી દયા કરે, હરે તન મન ત્રાસ; અચળ ॥૩॥ એહ વારતા અનુપમ છે, નિરવિધન નિહાળો । નિષ્કુલાનંદ બીજી વારતા, ભરી વિધને ભાળો; અચળ ॥૪॥ **૫૬ ॥૪॥**

નિરવિધન છે નાથનું શરણજી, નિજસેવકને સદા સુખકરણજી । જોગ અજોગ થયું હોય આચરણજી, તેહના અઘના ઓઘનું હરણજી ॥૧॥ **ટાળ-** હરે અઘના ઓઘને, છે એવું પરમ પાવન । જેજે જન એને આશર્યા, તે સર્વે થયા ધન્ય ધન્ય ॥૨॥ ગોપીને ગોવાળ બાળ, ગાય ગોધા ને વત્સ વળી । અઘાસુર બકાસુર ને બકી, એહ આઘે બીજાં મળી ॥૩॥ કુબજ્યા વળી કંસ આદિ, શાલવ ને શિશુપાળ । એવાને અભય આપ્યું, બીજો એવો કોણ દયાળ ॥૪॥ પાંડવ ને પાંચાલી વળી, કુંતાસમ નહિ કોય । સૌનું શાસ્ત્રમાંહિ સાંભળ્યું, નેક નિર્દોષ ન હોય ॥૫॥ સુણી પુરાણે પરીક્ષા કરી, જાણું યથાર્થ જરૂર । કલંક રહિત કોઈ નહિ, કોણ ભક્ત અભક્ત અસુર ॥૬॥ પણ જેને સંબંધ શ્રી હરિતણો, તે પામ્યા પદ નિર્વાણ । એહ આદિ અનેક એવા, તેનું કેમ ન કહીયે કલ્યાણ ॥૭॥ દાસ અદાસના દોષને, જ્યારે જુવે જગજીવન । નિષ્કુલાનંદ હરિધામને, પામે નહિ કોઈ જન ॥૮॥ **કડવું ॥ ૧૭॥**

અઘાસુર બકાસુર ને બકીજી, એહ તો અસુર ખરા ધરથકીજી । શાલવ ને શિશુપાળ કોધકીજી, એહનું કલ્યાણ નવ જોઈએ નકીજી ॥૧॥ **ટાળ-** નકી ન જોઈએ કલ્યાણ એનું, જોઈએ નિશ્ચે નરકમાંહિ વાસ । તે પણ સમાવ્યા તેજમાં, એવા છે અવિનાશ ॥૨॥ જેમ ભૂંડા ભૂંડાઈ નવ તજે, ભલા તજે નહિ ભલાઈ । તેમ દયા દયાળમાં, સહી રહી છે સદાઈ ॥૩॥ નવ જુવે જનની કરણી, જુવે નિજ મોટપ્ય જગદીશ, આવે અઘવંત આશરે । તેના ગુન્ડા કરે બક્ષીસ ॥૪॥ ટળે નહિ એહ ટેવ પડી, પાપીનાં પ્રજાળવા પાપ । એહ અર્થે નરતન ધરી, હરી આવે અવનિયે આપ ॥૫॥ મહા અઘહર મૂરતિ, જેહ જને જોઈ ઝાંખી કરી । તે જન્મ મરણની જાળમાં, નિશ્ચે નર ના'વે ફરી ॥૬॥ એવા પભુને આશરી, રે'વું મને મગન મસ્તાન । કોઈ રીતે અકાજ આપણું, નહિ થાય નિદાન ॥૭॥ શરણ લઈ ઘનશ્યામનું, શાને કરવો સંશય શોક । નિષ્કુલાનંદ નિશ્ચે પામશું, ગુણાતીત જે ગોલોક ॥૮॥ **કડવું ॥ ૧૮॥**

વળી કહું એક વારતા સરસજી, પતિવ્રતા જેને એક પુરૂષજી । પંચને પત્ની એક નેક-નરસજી, એમ કહે છે પુરાણ અષ્ટાદશજી ॥૧॥ **ટાળ-** અષ્ટાદશ આગમમાં, નિર્ણય કર્યો છે નેક । પતિને બહુ પતની, પત્નિને

પતી એક ॥૨૧॥ એહ મર્યાદા પુરાણમાં, બાંધી બહુ બળવાન । સહુ સહુને ધર્મે રહી, ભજવા શ્રીભગવાન ॥૩॥ ધર્મદેષી હરિધામમાં, નવ પો'યે નિર્વાણ । પંચાલી આદિ એ પંચનું, કેમ માનવું કલ્યાણ ॥૪॥ માટે એ વાત મૂકી દીધો, લિયો હરિ શરણનું જોર । ક્રિયા જોતાં કોઈની, નથી આવતો નોર ॥૫॥ પ્રજ્ઞાયક્ષુ પતિ સુણી, કરી ગંધારીએ મન ગોત । તરત નેત્ર મિચિયાં, એવી પતિવ્રતા ઉઘોત ॥૬॥ પણ શ્રીહરિના સંબંધ વિના, અર્થ ન સર્ચો એક । સદપણે સમજ્યા વિના, ઠાલી ઝાલી એહ ટેક ॥૭॥ એવા જીવ કાંઈ જગતમાં, ઘણું ધર્મવાળા કે'વાય । નિષ્કુલાનંદ કે' કર્ણદાની, જરાસંઘ બ્રહ્મણ્ય જગમાંય ॥૮॥ **કડવું ॥૧૯॥**

પ્રાર્થીનબર્હિ નૃપ પ્રસિદ્ધિજી, જેણે યજ્ઞ કર્યા બહુ વિધિજી । અગ્નિકુંડે કરી ભૂમિ ભરી લીધીજી, ન મળી યજ્ઞ જાગ્ય ત્યારે અરજી કીધીજી ॥૧॥ **ટાળ-** અરજી કીધી અધિપતિ, સુણી આવીયા નારદ સોય । ભલો ભલો તું ભૂપતિ, તુજ જેવો નરેશ ન કોય ॥૨॥ ભરી જગને ભૂમિકા, તેમાં હોમ્યાં પશુ હજાર । તે વાટ જુએ છે સ્વર્ગમાંહિ, તને તેમજ કરવા ત્યાર ॥૩॥ કે'છે અસમર્થ જાણી અમને, એણે જોરે તે લીધો જીવ । અર્થ સાર્યો આપણો, એણે કાપી અમારી ગ્રીવ ॥૪॥ એહ તું નથી તપાસતો, યજ્ઞસારૂં ગોતે છે જાગ । એહ મોટી મૂરખાઈનો, તું કરને હવે ત્યાગ ॥૫॥ એવું સુણી નારદથી, ભૂલ્ય મુકી દીધી ભૂપાળ । યજ્ઞનું ફળ જોઈને, તેમજ કર્યું તત્કાળ ॥૬॥ માટે મેલી મદત મહારાજની, જાણે નિજ કર્તવ્યનું જોર । જેમ લાગે લાલ માલ નહિ, જેવાં શિયાળ બગાંમણાં બોર ॥૭॥ સર્વે સિદ્ધાંતનું સિદ્ધાંત છે, હદે રાખવું હરિ કૃપરાળ । નિષ્કુલાનંદ એહ વારતા, છે સુખદાયી સદાકાળ ॥૮॥ **કડવું ॥૨૦॥**

પદરાગ સોરઠા - સુખદાયી સદા શ્યામળો, જીવ જરૂર ઉરમાં જાણ્ય । દેહ ભરોસો ધર્મનંદનો, અતિ અંતરમાંઈ આણ્ય; સુખ ૦ ॥૧॥ પ્રથમ પો'ય પોતાની જોઈને, પછી મનમાં ધરીયે માન । એવું ન થાય આપણે, જેવું ભલું કરે ભગવાન; સુખ ૦ ॥૨॥ જેમ મેઘ જીવાડે મેદિની, વળી અર્ક ટાળે અંધાર । એવું કામ કોયથીરે, જોને નવ થાય નિરધાર; સુખ ૦ ॥૩॥ તેમ જે નિપજે જગદીશથી, તે ન નિપજે જીવથી જાણ્ય । નિષ્કુલાનંદ ન કીજીયેરે, ઠાલી તપાસ્યા વિના તાણ્ય; સુખ ૦ ॥૪॥ **પદ ॥૫॥**

જુઠી સામર્થી જીવની જાણીયેજી, પૂરણ સામર્થી પ્રભુની પ્રમાણીયેજી । એહ ભરોસો દેહ ઉરમાં આણીયેજી, વણ તપાસે વળી શીદ તાણીયેજી ॥૧॥ **ટાળ-** તપાસ વિના ન તાણીયે, જોઈએ જીવ વિચારી વાત । મોટાની મોટપ શા વડે, એમ સમઝવું સાક્ષાત ॥૨॥ પિતા પાળે જેમ પુત્રને, વળી પ્રીતે કરે પ્રતિપાળ । સુખ કરે ને દુઃખ હરે, શોભાવે સદાય કાળ ॥૩॥ ખાવા પીવા બોલવા, વળી રે'વા શીખવે રીત । અરિ મિત્ર પર આપણાં, તેહ નકી કરાવે નિત ॥૪॥ એમ હમ્મેશ હેત કરે, ફરે બાળકની વાંસે વળી । પ્રીતે પાળે પુત્ર જાણી, માત તાત દોયે મળી ॥૫॥ બાળપણમાં બહુ પેરે, આવે બની અપરાધ । તોયે અવગુણ ન લીયે અર્ભનો, સમઝે સુતને અસાધ ॥૬॥ એમ મોટાની મોટપનો, કોઈ પામી શકે નહિ પાર । પુત્ર પિતાને પદંતરે, સમઝુ સમઝો સાર ॥૭॥ એમ જીવને જગદીશ છે, જનક જનની સમાન । નિષ્કુલાનંદ એહ નવ તજે, નિશ્ચે જાણો નિદાન ॥૮॥ **કડવું ॥૨૧॥**

પત્નીનું પાલન કરે જેમ પતિજી, પ્રજાનું પાલન કરે છે ભૂપતિજી । સદ્ગુરુ શિષ્યને આપે સદ્મતિજી, એહ રીત જાણો યુગોયુગ છતિજી ॥૧॥ **ટાળ-** છતિછે એ છાની નથી, હોય જેજે જેના આશ્રિત । તે તેનું પાલન કરે, એહ અનાદિની રીત ॥૨॥ આવડત ન હોય જો એહમાં, તો કરે વા'લપશું વાત । હૈયે હેત અતિ ઘણું, દેખાડે દિન ને રાત ॥૩॥ જેમ પડે એને પાધરૂં, એમ અખંડ કરે ઉપાય । પોતાના જાણી પીડા હરે, કરે સેવકની સા'ય ॥૪॥ તેમ ઘનશ્યામ જાણી ઘરનાં, કરે મે'ર હરે મહાકષ્ટ । એહ વારતા વેદ પુરાણે, સૂચવે છે જો સુસ્પષ્ટ ॥૫॥ પોતાના જાણી નવ પરહરે, કરે પ્રીતે કરી પ્રતિપાળ । અવગુણ ન જુવે અર્ભના, જેમ જનની જાળવે બાળ ॥૬॥ પશુ પંખી નર નિર્જર, સહુ સુતને પાળે સદાય । તેમ શ્રીહરિકૃષ્ણ કરે, સેવક જનની સા'ય ॥૭॥ નિરાધાર નારાયણ વિના, નર નિપજ્યા નહિ એક । નિષ્કુલાનંદ એહ વાતને, વિચારો કરી વિવેક ॥૮॥ **કડવું ॥૨૨॥**

માતાપિતાથી પામે પ્રાણી દેહજી, તેહમાં આવી વસે જીવ જેહજી । ન હોય કર્તવ્ય એહનું એહજી, એહના કારણ શ્રીહરિ તેહજી ॥૧॥ **ટાળ-** શ્રીહરિ વિના સમાજ એવો, કહોને કોણથી થાય । શ્રવણ નયન નાસિકા, દંત જીહ્વા કરી મુખમાંય ॥૨॥ હાથ પગ આંગળીયો,

નખ શિખા મુવાળા મોછ । કીધો સમાજ સુખનો, કોઈ રીતે ન રાખી
ઓછ ॥૩૧॥ વળી અંતઃકરણ ને ઈંદ્રિયો, પ્રાણવાયુ દશ પ્રકાર । એવું
કરતાં કોઈને, ન આવડે નિરધાર ॥૪॥ કસર કોઈ વાતની, નારાયણે
રાખી નથી । જુવો વિચારી જીવમાં, વળી વળી શું કહું કથી ॥૫॥ જીવ
જાણે હું જોર છઉં, જે કહું તે કેમ ન થાય । પણ વિચારે આવી વાતને,
તો જેમ છે તેમ જણાય ॥૬॥ માટે અસમર્થ આપણે, સમર્થ શ્રીભગવાન
। એવું સમઝી અંતરે, મૂકવું કર્તવ્યનું માન ॥૭॥ કર્યું શ્રીકૃષ્ણનું થાય
છે, જનથી ન થાય જરાય । નિષ્કુલાનંદ નિહાળીયે, ઉંડું અંતરમાંય
॥૮॥ કડવું ॥૨૩॥

કૃષિ કરે જેમ કૃષિજનજી, વિવિધ ભાતનાં વાવે વળી અન્નજી ।
જાણે અન્ન વડે થાશે બહુ ધનજી, એમ મનસુબો કરે નિત્ય મનજી
॥૧॥ ઢાળ— કરે મનસુબો મનમાં, જાણે ભરીશ કણ કોઠાર । પણ
તેતો હરિને હાથ છે, નથી જાણતો તે નિરધાર ॥૨॥ અવનીથી અન્નને
ઉગાડવું, વળી મોટા કરવા મો'લ । તે તો કરી ન શકે કર્ષિ, તપાસી
કરવો તોલ ॥૩॥ જે જન અન્ન વાવે જેવું, તેવું થાય છે તદરૂપ । તેહ
કર્તવ્ય ભગવાનનું, એમ સમઝવું સુખરૂપ ॥૪॥ નિર્વિધન નીપજાવવું,
તેહ જાણો છે હરિને હાથ । ખેડુ જુવે જો ખોળીને, તો નવ વિસારે નાથ
॥૫॥ ક્ષિત્ય કર્તવ્ય કૃષિતાણું, ઘણું કર્તવ્ય ઘનશ્યામનું । એમ જીવનું
કર્તવ્ય જોતાં, કે'વામાત્ર છે કામનું ॥૬॥ જો કોઈ નરથી નિપજે, તો
કષ્ટ રાખે કહો કોણ । માનો નર નિર્ભળ છે, જોઈ લેવું એહ જાણ ॥૭॥
માટે શ્રીહરિના શરણ વિના, કારજ કોઈ ન થાય । નિષ્કુલાનંદ એમ
નરને, માની લેવું મનમાંય ॥૮॥ કડવું ॥૨૪॥

પદરાગ સામેરી — આવો હરિ મંદિરીએ મારે, એ ઢાળ છે. જાણો
જન સમર્થ શ્રી ભગવાન । ટેક — એ જીવનું જોર ન જાણવુંરે, અમથું
કરે અભિમાન । કર્યું ન થાય કોઈનુંરે, નર નિર્જરથી નિદાન; જાણો ૦
॥૧॥ એ પ્રાણી સુખને પામવારે, કરે તે સર્વસ્વ દાન । જશ વાધે આ
જગતમારે, વળી સહુ કરે સન્માન; જાણો ૦ ॥૨॥ જપ તપ તીરથ
જોગ જેરે, ધરે વન જઈ ધ્યાન । અર્થ ન સરે એહથીરે, જેવી વર
વિનાની જાન; જાણો ૦ ॥૩॥ એ મેલી બળ મહારાજનુંરે, કરે ઉપાય
કોઈ આંન । નિષ્કુલાનંદ નિષ્ફળ છેરે, જાણો જોર થયું એ જ્યાન;
જાણો ૦ ॥૪॥ પદ ॥૬॥

જ્યારે જોયે આ જીવનું જોરજી, ત્યારે કોઈ રીતે ન આવે નોરજી ।
અંતરશત્રુ અતિ મહા ઘોરજી, મટવા ન દિયે મહા પ્રભુના ચોરજી
॥૧॥ ઢાળ— ચોર જેમ ચોરી કરે, અને હરે મા'જનનો માલ । તેમ
અંતર અરી ચોરી કરી, વળી કરી મૂકે કંગાલ ॥૨॥ પછી મુખે દીનપણું
દાખવે, વળી મને માને નિરધન । વરતે તો પણ તેજ વિના, એમ રાંક
રહે રાતદન ॥૩॥ જેમ દીપશિખા શમી ગઈ, રહી કેડે કાળી મશ ।
જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં સાંભળે, આપણો અપજશ ॥૪॥ ઝાંખપ આવી
જે જીવમાં, તેતો કેમ કરી કરે ત્યાગ । રાતદિન ફડકો રહે, જેમ તસ્કર
ઉપર કાગ ॥૫॥ આત્મા ન મનાય આપને, નહિ માથે પ્રભુ પ્રતાપ ।
એણે કરી રહે અભાગિયો, નવ મનાય નિષ્પાપ ॥૬॥ એક પ્રભુને
પરહરી, જણાવે પોતાનું જોર । તેતો સોસો ઉડુ ઉગે સામટા, પણ
ભાષ્કર વિના ન હોય ભોર ॥૭॥ તેમ જેજે થાય જગદીશથી, તેતે
ન થાય નર અમર થકી । નિષ્કુલાનંદ એ વાતને, સમઝવી પૂરણ
પકી ॥૮॥ કડવું ॥૨૫॥

જીઓ ભગવાને રચ્યું આ બ્રહ્માંડજી, તેમાં કર્યા સાત દ્વીપ નવ ખંડજી ।
જેમાં વસ્યા જન જુજવે પંડજી, એહ સહુ ભજે છે હરીને અખંડજી
॥૧॥ ઢાળ— અખંડ ભજે છે અવિનાશીને, વળી થઈ દીન આધીન ।
સમર્થ જાણે છે સ્વામીને, જાણી પોતાને બળહીન ॥૨॥ વળી આ
બ્રહ્માંડમાં, કર્યા સમુદ્ર તે સાત । જળ તેનાં જુજવાં, બનાવિયાં બહુ
ભાત ॥૩॥ વળી મરજાદના મોટા ગિરિ, આડા નાખીયા એહ । તેણે
કરી નિજનિજ સ્થાનકે, સુખે વસિયા તેહ ॥૪॥ મધ્યે એક મેરૂ કર્યો,
કર્યા નવ લખ તારા લઈ । શશિ સૂર સમર્થ કર્યા, પ્રકાશવા સહુને સઈ
॥૫॥ સ્થાવર જંગમ જીવ કર્યા, કર્યા પોષણ તે બહુ પેર । આપ ઈચ્છાએ
એહ કર્યું, તેની ન લાગી વેર ॥૬॥ એવા સમર્થ શ્રીહરિ, જેજે ધારે તેહ
થાય । મૂકી એવાનો આશરો, નિર્ભળ નિજબળ ગાય ॥૭॥ આશ્ચર્ય
વારતા એ ઘણી, ભૂચરને વસવું વ્યોમ । નિષ્કુલાનંદ એ નરનું, જાણ્યા
વિનાનું જોમ ॥૮॥ કડવું ॥૨૬॥

કોઈક નર થઈ શઠ જ્ઞાનીજી, રહ્યા છે સ્વતંત્ર પોતાને માનીજી ।
નિર્લેપ આપને માને અજ્ઞાનીજી, ઓળખી ન શક્યા એ અવિદ્યા
છાનીજી ॥૧॥ ઢાળ— છાની અવિદ્યાએ છેતર્યા, થયા પ્રભુના પિતરાઈ

। બેઠા થઈ બરોબરિયા, માની પોતાના મનમાંઈ ॥૨૧॥ બાંધી મરજાદ બહુનામીયે, તેને ત્રોડવા રહે છે તૈયાર । મુષો જેમ મદિરા પીયને, મારવા ઈચ્છે માંજાર ॥૩૧॥ અલ્પ મતી અતિ બળ કરે, પહોંચ્ય પોતાની નવ પરખે । પણ ખદ્યોત ને જેમ ખગ ભાનુ, તે સમજાય કેમ સરખે ॥૪૧॥ જેમ તાડિપી તાડે ચડે, જાણ્યું પહોંચ્યો હું સહુની પાર । પણ ભાગે તાડે હાડ ભાંગશે, એવો આવતો નથી વિચાર ॥૫૧॥ જે એક બ્રહ્મ આગમે કહ્યું, તેતો જાણો તાડ સમાન । તેથી પડ્યા પ્રાણી કંઈ, નર અસુર નીદાન ॥૬૧॥ માટે એ દિશને મૂકવી, થાવું હરિના દાસ । મન કર્મ વચને કરી, ભાવે ભજવા અવિનાશ ॥૭૧॥ પ્રભુ સરિખા પ્રભુજ છે, બીજે થવાય નહી કોઈ રીત । નિષ્કુલાનંદ એહ મર્મને, જન ચિંતવી જુવો ચિત્ત ॥૮૧॥ કડવું ॥૨૦॥

જીવ કરી પુન્ય જો પ્રભુ થવાયજી, તો પ્રભુ પૃથવિમાં કેમ માયજી । ઘર ઘર પ્રત્યે સૌ પ્રભુ કે'વાયજી, પછી ધાર્યું સહુનું સરખું ન થાયજી ॥૧॥ ટાળ— ધાર્યું ન થાય ધરા ઉપરે, વળી આકાશમાં પણ એક । એ મત અણસમજી તણો, તમે સમજી સમજો વિવેક ॥૨॥ જોને એકજ રીતિ ને એક જ નીતિ, વળી એકજ ક્રિયા અમૂલ । જેમ જેનો ઉદ્ભવ કર્યો, તેમાં પડતી નથી ભૂલ ॥૩॥ જેમ જેને રાખ્યાં ઘટે, તેમ રાખ્યાં ચરઅચર । મેલે ન કોઈ મરજાદને, ભૂમિ વ્યોમે નર અમર ॥૪॥ શેષશાયી રહ્યા પૃથવિ, દશ દિશે રહ્યા દીગપાળ । સિંધુ ન મૂકે મર્યાદને, હદ મૂકે ન માયા કાળ ॥૫॥ તેહ એક પ્રભુની આગન્યા, સહુ માને છે શ્રદ્ધાય । પોતપોતાની રીતમાં, ફેર પડવા ન દિયે કાંચ ॥૬॥ એ ઘણે પ્રભુએ ઘડય ન બેસે, તમે જુઓ વિચારી વાત । સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં, ઘણી અગણીતે ઉતપાત ॥૭॥ માટે મનમાં માનવું, કર્યું એક હરિનું થાય છે । નિષ્કુલાનંદ નીગમ તેને, નેતિનેતિ કરી ગાય છે ॥૮॥ કડવું ॥૨૧॥

પદરાગ પરજ — નેતિ નેતિ કરી નિગમ જેના, ગુણ નિશદિન ગાયેરે । એહ જેવા તો એકજ એ છે, બીજે કેમ થવાયરે ॥૧॥ સૂરજ સરખા એક સૂરજ છે, શશી સરખા શશિરે । સિંધુ સરખા એક સિંધુ છે, એને ઉપમા કશીરે ॥૨॥ શૂન્ય સરિખો એક શૂન્ય છે, સમીર સરિખો સમીરરે । તેજ સરિખું એક તેજ છે, નીર સરિખું નીરરે ॥૩॥ એમ

પ્રભુ સરિખા એક પ્રભુ છે, બીજો ન હોય બરાબરીરે । નિષ્કુલાનંદ કે' નિશ્ચય કરીને, માની લીયો વાત ખરીરે ॥૪॥ પદ ॥૩૧॥

જેને દર્શને દુષ્કૃત ટળેજી, જેને સ્પર્શે મહાપાપ બળેજી । જેની કીર્તિ સુણતાં કર્મ બળેજી, જેનું નામ લેતાં મહાસુખ મળેજી ॥૧॥ ટાળ— મળે સુખ મોટું ઘણું, જેહને સંબંધે જરુર । મંગળકારી મૂરતી, અમંગળ કરે દૂર ॥૨॥ જેના દર્શનસારુ દેવતા, વળી ઈચ્છે છે રહી આકાશ । રાત દિવસ હૃદયે રહી, નાથ નિરખવા આશ ॥૩॥ સદાય સુખી સુર રહે, ખાન પાનની નહીં ખોટ । પણ દીનબંધુના દર્શન વિના, માને અભાગી મોટ ॥૪॥ વળી કંઈક વસે છે વનમાં, તજી સર્વે સુખસમાજ । શીત ઉષ્ણ સહન કરે, તે હરી દર્શન કાજ ॥૫॥ એવું માહાત્મ્ય દર્શનનું, તેહ એક શ્રીહરીનું હોય । બીજાના દર્શનનું, માહાત્મ્ય ન જાણે કોય ॥૬॥ એવું દર્શન જેહને થયું, ગયું તેનું પ્રજળી પાપ । જીવનમુક્ત તેહ સહી, છતિ દેહે એહ છાપ ॥૭॥ બ્રહ્મમોહોલનું બારણું, મેલ્યું ઉઘાડી એહને કાજ । નિષ્કુલાનંદ નિર્ભય પદ, પામશે એ ભક્તરાજ ॥૮॥ કડવું ॥૨૨॥

વળી સ્પર્શ પ્રભુનો પરમ પાવનજી, જેહ જેહ પામ્યા સંત અસંતજી । તેહ તેહ થયા સહુ ધન્ય ધન્યજી, એહની સમતા કરે શું સાધનજી ॥૧॥ ટાળ— સાધન બિચારાં શું કરે, આપે કર્યા પ્રમાણે ફળ । સ્પર્શ કરતાં મહાપ્રભુનો, આપે સુખ અટળ ॥૨॥ સ્પર્શ પામી પૂતના, હરિ ધવાર્યા લઈ હાથ । પુરુષોત્તમના સ્પર્શથી, શંખણી થઈ સનાથ ॥૩॥ ગોવિંદ સ્પર્શથી ગાપિકા, થઈ સર્વે શ્રુતિ સમાન । કુબજા સ્પર્શી કૃષ્ણને, નિર્ભય થઈ નિદાન ॥૪॥ એવો સ્પર્શ પાવન અતિ, પરમ પ્રાપ્તિનો દેનાર । પાપી પ્રાણીનો સ્પર્શ જેહ, તેહ આવે કેમ એની હાર ॥૫॥ એવો સ્પર્શ જેને થયો, તે કૃતાર્થ કે'વાય છે । બીજાં કોટી સાધન કરે, પણ તેહ તુલ્ય કયાંચ થાય છે ? ॥૬॥ પરબ્રહ્મનો સ્પર્શ પામી, જેહ થયા પૂરણ કામ । તન મૂકતાં તરત તેહ, પામશે પ્રભુનું ધામ ॥૭॥ જેમ પારસના પ્રતાપથી, લોહપણું ન રહે લગાર । નિષ્કુલાનંદ એમ નાથ સ્પર્શે, પ્રાણી પામે ભવપાર ॥૮॥ કડવું ॥૨૩॥

કીર્તિ પ્રભુની સુણતાં કાનજી, જા્ય અણસમજણ અજ્ઞાનજી । પ્રગટ પ્રભુશું લાગે તાનજી, એવું કાંચ નથી એહની સમાનજી ॥૧॥ ટાળ—

સમાન ન દીઠું શોધતાં, હરિકીર્તિ જેવું કોય । જશ સુણતાં જગદીશના, થયા સંસાર પાર જન સોય ॥૨૧॥ પૃથુ ને પરીક્ષિત આદિ, વળી જનક જેવા નરેશ । નારદ હનુ સનક આદિક, હરિ કથા સૂણે છે હમેશ ॥૩૧॥ જુવો વળી આ જગતમાં, હરિજશ સૂણે છે હેતે કરી । કષ્ટમાં એહ કામ આવે, સંકટ સર્વે જાય તરી ॥૪૧॥ એવી કીર્તિ કોણની, જેને સાંભળીને તાપ ટળે । અન્ય કથાને કાને સૂણતાં, પુણ્ય સર્વે પરજળે ॥૫૧॥ પતિતને પાવન કરવા, જશ હરિના છે જાહ્નવી । એહ પખી પવિત્ર થાવા, નથી ઉપાય માનો માનવી ॥૬૧॥ એવા જશ જેણે સાંભળ્યા, તે સનાથ થયા સહુ । ઓછું ન માનવું અંતરે, માનવી મોટપ બહુ ॥૭૧॥ જેની કહીયે પવિત્ર કીરતિ, એવા તો હરિ એક છે । નિષ્કુલાનંદ એ નક્કી કરવું, એહજ સારો વિવેક છે ॥૮૧॥ **કડવું ॥૩૧॥**

જેનું નામ જાપ્યે આવે અઘ અંતજી, સમરતાં સુખ મળે અનંતજી । પામે મોટપ જપતાં જંતજી, એમ સમઝીને સમરે છે સંતજી ॥૧॥ **ટાણ-** સંત માહાત્મ્યને સમઝી, નવ મૂકે નારાયણ નામ । શ્વાસો શ્વાસે તે સમરે, ઘણે હેતે ઘનશ્યામ ॥૨॥ ગજ ગુણિકા અજામિલ આદિ, ભજી નામ થયા ભવપાર । પતિતપાવન નામ હરિનું, એથી પામ્યા અનેક ઉદ્ધાર ॥૩॥ ધ્રુવ પ્રહ્લાદને દ્રૌપદી, થયાં નામ ભજીને નિઃશંક । પાણી ઉપર પાષાણ તર્યા, તેપણ નામને અંક ॥૪॥ મોટા મુનિ માળા લઈ, જપે છે નારાયણ નામ । રાત દિવસ રટણ કરતાં, પળ ન પામે વિરામ ॥૫॥ જોગી વસે જઈ વનમાં, ખાય ફળ ફુલ વન પાન । એમ દમી નિજ દેહને, વળી ભજે છે ભગવાન ॥૬॥ મહામાલ માન્યો મને, નારાયણના નામમાંઈ । તેણે કરી એકતાર અંતરે, સમરે છે જો સદાઈ ॥૭॥ એવો મહિમા મૂર્તિ તણો, પ્રિદ્યવ્યો બહુ પ્રકાર । નિષ્કુલાનંદ એ વારતા, નક્કી છે નિરધાર ॥૮॥ **કડવું ॥૩૨॥**

પદરાગ ધોળ- જેની મૂર્તિ મંગળરૂપ છે, સ્પર્શતાં પાપ પલાયરે । અનેક જન્મનાં અઘ અતિ, જેનું નામ જપતાં તે જાયરે; જેની ૦ ॥૧॥ જેને દર્શને સર્વે દુષ્કૃત ટળે, બળે બહુ કર્મના કોટરે । જેનું સ્મરણ કરતાં સંકટ શમે, વળી લાગે નહિ કાળની ચોટરે; જેની ૦ ॥૨॥ જેની કીર્તિને સુણતાં કાનમાં, થાય નર નિર્ભય નિદાનરે । જેનો મહિમા ન કે'વાય મુખથી, એવા છે એ શ્રીભગવાનરે; જેની ૦ ॥૩॥ એમ સર્વે

અંગે સુખદાઈ છે, મૂર્તિ જેની મનોહરરે । નિષ્કુલાનંદ એહ નાથને, ના'વે કોઈ બીજું સરાભરરે; જેની ૦ ॥૪॥ **૫૬ ॥૮॥**

એમ સમઝયા વિના જે અધુરાજી, પ્રાકૃત ગુણે કરી માને પૂરાજી । પરને પીડવા સુધા અતિ શૂરાજી, પળે પળે દલમાં તર્ક અતિ તુરાજી ॥૧॥ **ટાણ-** તુરા અતિ અંતરમાં, તેણે ગરીબની ગણતી નહિ । શિયાળ વેષ લઈ સિંહનો, બિવરાવે બીજાં કહિ ॥૨॥ પણ જંબુક મન નથી જાણતો, આતો બળ છે અજીનનું । તેણે કરીને થાય છે, અપમાન દુર્બળ દીનનું ॥૩॥ એમ ગુણ ગોવિંદના, જરાયેક પામે છે જન । માને હું મોટો થયો, સર્વે ગુણે સંપન્ન ॥૪॥ તેણે કરી તન મનમાં, ફોગટ રહે છે ફૂલ્ય । પણ તપાસતો નથી તેહને, જે ભારે આવી ગઈ ભૂલ્ય ॥૫॥ જોને પે'રી ઘરેણાં પરનાં, મને માનવી મોટાઈ કેમ । જ્યારે ઉતારી લેશે અંગથી, ત્યારે રહીશ તેમનો તેમ ॥૬॥ માટે મોટપ માનવી, મોટી મહાપ્રભુ માંઈ । જોઈ પોતાના જોરને, જન જોમ ન કરવું કાંઈ ॥૭॥ નિશ્ચય નથી નિપજતું, આપણાથી અણુંભાર । નિષ્કુલાનંદ એમ નરને, કરવો વારમવાર વિચાર ॥૮॥ **કડવું ॥૩૩॥**

એમ વિચાર કરવો નરને ઘણોજી, શુભ ગુણ સર્વે શ્રીહરિતણોજી । ગુણસાગર ગોવિંદને ગણોજી, એ સમ નહિ ગુણ આપણોજી ॥૧॥ **ટાણ-** આપણા ગુણને ગણતાં, અતિશય અનાદર થાય । અર્થ એકે સરે નહિ, જાણો જરૂર લજજા જાય ॥૨॥ પો'ચ્ય ન હોય પોતા પાસળે, વળી કરે વડાઈની વારતા । કામ પડે કેમ કરશું, એમ નથી વિચારતા ॥૩॥ જેમ દામ વિનાની હામ હૈયે, કરે કોઈ સુખકારણે । તેતો પાંગુલું ચાલવા પણ લીધું, વિના વાહન બારણે ॥૪॥ માટે મોટપ ન માનવી, ગુણ પરના પામીને । દીન આધીન વરતવું, સૌ સંતને શિશ નામીને ॥૫॥ અલ્પ ગુણના અભિમાનમાં, અપરાધ થાય શુદ્ધ સંતનું । પામવાનું સુખ રહે પાછળે, આવે દુઃખ અત્યંતનું ॥૬॥ માટે વિચારી વરતવું, ઘણું ઘણું ગરજુ થઈ । અલમસ્તી ન દેવી આવવા, બેગરજુ થાવું નઈ ॥૭॥ આવી વાતને અંતરે, રાખશે જન રૂડી રીતશું । નિષ્કુલાનંદ તે ઉપરે, પ્રસન્ન થાશે પ્રભુ પ્રીતશું ॥૮॥ **કડવું ॥૩૪॥**

આપણા ગુણમાં અવિદ્યા રહીજી, અતિશય ઝીણી ઓળખાય નહિજી સ્વભાવ સરિખી રહી છે થઈજી, તેણે મુઝવ્યા મોટા મોટા

કંઈજી ॥૧॥ **ટાળ**— મોટા મોટા કંઈ મુઝવ્યા, મનાવી ગુણનું માન । અંતરમાંઈ બેઠી અજા, તે જોરે કરે છે જ્યાન ॥૨॥ કવિમાં થઈ કવિરૂપે, ગાયકમાં ગાયક થઈ । પંડિતમાં પંડિતરૂપે, તેને કેણે કળી નઈ ॥૩॥ દીનમાં થઈ દીનરૂપે, થઈ દાતારમાંઈ દાતાર । જોગી જતિ તપસી સંન્યાસી, વર્ણાશ્રમરૂપે અપાર ॥૪॥ ભૂપમાં થઈ ભૂપરૂપે, ધનવાનમાં ધનવાન । ઉચ્ચ નીચ નરનારમાં, જ્યાં જેવું અભિમાન ॥૫॥ આપાપર ને ચર અચર, સૌને અંતરે વસી અજા । પર પોતાનાં પરઠી, કરે છે બેઠી કજા ॥૬॥ આવ્યો ગુણ જે આપમાં, તેનું બળ લઈ બોલે ઘણું । એમ અવિદ્યાયે ફેરવ્યું, શિશ તે સૌ જનતણું ॥૭॥ ભૂલ્યા દિશ ભગવાનની, લીધી આપણા ગુણની ઓટ । નિષ્કુલાનંદ એ નરને, ખરા ખરી ગઈ છે ખોટ ॥૮॥ **કડવું ॥૩૫॥**

એહ અવિદ્યા લેવી ઓળખીજી, વણ સમજે ન થવાય સુખીજી । જાણ્યા વિના જન થાય છે દુઃખીજી, શાંતિ ન વળે સમજ્યા પુપખીજી ॥૧॥ **ટાળ**— સમજ્યા વિના શાંતિ સહી, રહે અંતરે અતિ ઉદ્વેગ । પ્રિછવા ન દિયે પાધરું, ભીતરમાં માયાનો ભેગ ॥૨॥ દિયે ઉપદેશ દિવસ રજની, તું દેહ દેહણો તું દેહ । તેહ વિના રૂપ તાહરું, નથી બીજું કહું તેહ ॥૩॥ બાળ જોબન વળી વૃદ્ધ તું, તું છો શ્યામ ગૌર શરીર । રોગી અરોગી તું સુખી દુઃખી, કાયર તું શૂરવીર ॥૪॥ તું ઉત્તમ મધ્યમ તું, ડાહ્યો ભોળો તું દાસ અદાસ । એમ મનાવ્યું અંતરે, કરી હૈયામાંઈ વાસ ॥૫॥ અવિદ્યાયે એમ દેહાવ્યું, ઉરમાંઈ અનેક પ્રકાર । તેમજ માની તનમાં, સહુ વર્તે છે સંસાર ॥૬॥ પણ ઉંડું વિચારી અંતરે, કેણે ખરી ન કરી ખોળ । જેમ છે તેમ જાણ્યા વિના, સહુ કરે છે ડામાડોળ ॥૭॥ સાચી વાત નથી સૂઝતી, નથી કરતા તેનો તપાસ । નિષ્કુલાનંદ નિર્બળ થઈ, પડિયા માયાને પાશ ॥૮॥ **કડવું ॥૩૬॥**

પદરાગ મારૂ — સમજ્યા વિનારે સંતાપ, શમે નહિ સમજ્યા વિનારે સંતાપ । સહુ વિચારો અંતરે આપ; શમે ૦ । **ટેક** — આતમાને એકે નહિરે, નાત જાત માઈ બાપ । એતો સંબંધી શરીરનારે, પ્રિછી પરહરિયે પરિતાપ; શમે ૦ ॥૧॥ માનિનતા મેલ ઉતારિયેરે, તો ખરી છે નિર્મળ બાપ । આડય ન કરે આંખ્યનેરે, થાય ઠીકો ઠીક જ થાપ; શમે ૦ ॥૨॥ હીરા જડાવિયે આંખ્યનેરે, પૂર્ણ વડગે એ પાપ । રંગ

ચડયે પોત પલટેરે, સહુ છેતરાય દેખી છાપ; શમે ૦ ॥૩॥ એમ આત્માથી અડગો રહીરે, શરીરરૂપી પાળ્યો સાપ । નિષ્કુલાનંદ એ નરસું થયુંરે, ગયું તેજ રહ્યું તમ વ્યાપ; શમે ૦ ॥૪॥ **૫૬ ॥૮॥**

એમ સમજે છે સંત સુજાણજી, બીજા કરે છે બહુ ખંચાતાણજી । આપાપરને પરઠી પ્રમાણજી, હેતુ વિના સહુ થાય હેરાણજી ॥૧॥ **ટાળ**— હેરાણ થાયછે હેતુ વિના, તેતો અણસમજણ આપણી । જેમ એરણ લુહારની, પર તાપે તે પીડા તાપની ॥૨॥ જેમ અંબર સુંદર ઓઢીયે, તે હોય કુચ્યની કંડુવે ભરું । અળગું ન કરીએ અંગથી, તો દુઃખનું નાવે સરું ॥૩॥ જેમ માથે મેષનો મોટલો, કોઈ ઉપાડે કોયલા તણો । ખપ ન આવે ખાધાતણો, લાગે ડાઘ લુગડે ઘણો ॥૪॥ મેલે તો મેલાય ખરા, ગુણ અવગુણ બેઉ બોજ । અણસમજે ઉપાડી ફરે, ખરી કર્યા વિના ખોજ ॥૫॥ જેમ તરવું ઉંડા તોયને, માથે હીરા પથરા મોટછે । તેમ ગુણ અવગુણ જકતના, ખરા દેનારા ખોટ છે ॥૬॥ હરિભકતને હૈયામાંઈ, વિચારવું તે વારમવાર । વો'રવાં નહિ વિષ વ્યાળ વિંછી, એછે દુઃખના દેનાર ॥૭॥ જેજે વળગે આ જીવને, થાય અટપટું કરતાં અળગે । નિષ્કુલાનંદ આ જકતઉપાધિ, વણ વળગાડી વળગે ॥૮॥ **કડવું ॥૩૭॥**

કેનેક બળ અન્ન ધન રાજ્યતણુંજી, કેનેક બળ વળી વિદ્યાનું ઘણુંજી । કેનેક બળ દેહ દેખી આપણુંજી, એહ માંયેલું બળ નથી મારે અણુંજી ॥૧॥ **ટાળ**— અણું નથી એહ માંહેલું, બળ બીજાનું વળી માહરે । સમર્થ સહજાનંદજી, હું તો શરણ છઉં તાહરે ॥૨॥ આકરી વેળામાં આવજો, પ્રભુજી તમે મારી પાસ । ખરી વેળામાં ન ખસવું, હરિ જાણી પોતાનો દાસ ॥૩॥ વસમી વેળાએ વાલમાં, વળી વળી કરજો વા'રને । સંકટમાં શ્રીહરિ સ્વામી, શ્યામળા કરજો સારને ॥૪॥ અંતવેળા છે વસમી, એમ વદેછે વેદ પુરાણ । તેહ સમે તમે તરત આવી, સાર લેજો શ્યામ સુજાણ ॥૫॥ ઉઠે દેવતા અંગના, એક દંડો ચાલે વળી શ્વાસ । તેહ સમે તમે સંભાળજો, મારા અલબેલા અવિનાશ ॥૬॥ માગું છું એહ મહાપ્રભુ, દુઃખ ફોજ કરજો દૂર । વ્યાધિમાં વ્યાકુળ વેળા, શ્રીહરિ રે'જો હજૂર ॥૭॥ છેલ્લી ભલામણ એજ છે, કરજો વસમી વેળાએ વાર । વારમવાર વિનતિ કરી, કહે નિષ્કુલાનંદ નિરધાર ॥૮॥ **કડવું ॥૩૮॥**

કઠણ વેળા અતિ અંતની કે'વાયજી, મહાશૂરવીરે પણ ન સે'વાયજી
 । એહ દુઃખને ઉપમા ન દે'વાયજી, તે સમે ધીરજ કેણેક ગ્રહેવાયજી
 ॥૧॥ **ટાળ-** ગ્રહેવાય નહિ ઘણા દુઃખમાં, ધીરજ મોટા ધીરથી ।
 રોમરોમે વિંછી વેદના પ્રગટે, જ્યારે ચાલવું થાય શરીરથી ॥૨॥ તેહ
 સમામાં કોણ કેનું, જ્યારે પરવશ પ્રાણી પડે । સ્વાર્થ લઈ સહુ સહુનો,
 સગા સંબંધી સર્વે રડે ॥૩॥ તેહ સમે શ્રીહરિ સ્વામી, વા'લા મ કરજો
 વેલ । આધાર મારા આવજો, ઉતાવળા અલબેલ ॥૪॥ મોટેમોટે એહ
 માગિયું, કરજો વસમી વેળાએ વા'ર । તેહ સુણીને શ્યામળા, પ્રભુ કડું
 છું પોકાર ॥૫॥ ઘણા હેતુ છો ધનશ્યામજી, સુખદ સાચા સનેહ । તમ
 વિના ત્રિલોકમાં, નથી સા'ય કરવા એહ ॥૬॥ એહ સમો જો સુધર્યો,
 તો સુધર્યું સર્વે ઘણું । એહ સમો જો બગડ્યો, તો શું ઉપજ્યું શુભ
 ગુણતણું ॥૭॥ તેહ માટે તમ પાસળે, માગું છું મહારાજ । નિષ્કુલાનંદ
 કહે નાથજી, એહ સમે રાખજો લાજ ॥૮॥ **કડવું ॥૩૯॥**

લાજ મારી છે હરી તમારે હાથજી, મુજ અનાથના તમે છો નાથજી
 । સંકટમાંડી સ્વામી રે'જો સાથજી, એટલી સુણજો ગરીબની ગાથજી
 ॥૧॥ **ટાળ-** ગાથ સુણી ગરીબની, ગુણનિધિ ગ્રે'જો બાંચ । મ જોશો
 અવગુણ માહેરા, શ્રીહરી કરજો સા'ય ॥૨॥ અધમ ઉદ્ધારણ
 પતિતપાવન, દીનબંધુ છો દયાળ । જોઈ બિરૂદ સામું શ્યામળા,
 સુખદાયિ લેજો સંભાળ ॥૩॥ ઘણા ગુન્હા ધનશ્યામજી, તમે બક્ષ્યા
 આગે આશ્રિતના । તેમ ગુન્હા ગોવિંદ મારા, બક્ષજો બહુ રીતના ॥૪॥
 તમારાને તમ વિના, નથી અન્ય કોઈ આધાર । તે જાણો છો જગદીશ
 તમે, શું કહું હું વારમવાર ॥૫॥ જેના જે આશ્રિત છે, પ્રભુ તેની છે તેને
 લાજ । તેહ વિના ત્રિલોકમાં, એનું કોણ હેતુ મહારાજ ॥૬॥ તેહ
 સાડું હરિ તમને, વળી વળી વિનતિ કડું । અવર બીજા ઉપાયથી,
 નથી આવતું દુઃખનું સડું ॥૭॥ જે કે'વાનું હતું તે મેં કહ્યું, હરિકૃષ્ણ
 જોડી જુગહાથ । દીનબંધુ દીલ ધારજો, નિષ્કુલાનંદના નાથ ॥૮॥
કડવું ॥૪૦॥

પદરાગ મેવાડો- નાથજી નિવારો રે દોષ નિજ દાસનારે, જોશોમાં
 અવગુણ મારા જીવન । પ્રભુજી સંભારીરે બીરુદ પોતાતણું રે, કરીયે
 પતિતને રે પાવન; નાથજી ॥૧॥ અનેક અધમ રે આગે ઉદ્ધારિયા

રે, થાય નહિ ગણતાં તેનો રે થાપ । દીનના બંધુ છો રે દીનદયાળજી રે,
 શરણાગતના હરણ સંતાપ; નાથજી ॥૨॥ આકરી વેળાયે રે આવો
 છો ઉતાવળા રે, વા'લા નથી કરતા વેળ લગાર । સહી ન શકો રે
 સંકટ સંતનાંરે, પૂર્ણ હેતુ છો પ્રાણ આધાર; નાથજી ॥૩॥ સંસાર
 તો સર્વે રે જેને શત્રુ જ છે રે, મિત્ર એક તમે રે મહારાજ । નિષ્કુલાનંદ
 રે કહે નરતન ધરીરે, આવો છો અલબેલા એહ કાજ; નાથજી ॥
 ૪॥ **૫૬ ॥૧૦॥**

કાજ કરવા સંતનાં ધનશ્યામજી, આવો છો અવનિયે મુકી નિજ
 ધામજી । તેતો હરિજનનાં કરવા કામજી, તમ વિના ઠરવા નથી સંતને
 ઠામજી ॥૧॥ **ટાળ-** ઠામ નથી બીજે ઠરવા, તમ વિના તમારા જનને
 । તેહ સાડું અવનિયે આવો, નાથ ધરી નર તનને ॥૨॥ હાજર છો
 હરિજનના, કષ્ટ કાપવા કડૂણાનિધિ । નિમિષ એક નથી રે'તા ન્યારા,
 કરો છો રક્ષા બહુ વિધિ ॥૩॥ બાપ પાળે જેમ બાળને, ક્ષણ ક્ષણએ
 લિયે ખબર । તેહથકી અધિક હેતે, જન પાળો છો બહુ પેર ॥૪॥
 સંતના શત્રુ સંહારવા, તતપર રો'છો તૈયાર । અંતર બારે અરિ
 ભક્તના, સદ્ય કરો છો સંહાર ॥૫॥ હરિજનને હંમેશ હજાડું, વિઘન
 કરે છે વિબુધ । તેને અર્થે તૈયાર રાખ્યાં છે, ચાર કરે ચાર આયુધ ॥૬॥
 ધન્ય ધન્ય સમર્થ ઘણી, ધર્મનંદન ધર્મના પાળ । સધર્મીના સ્નેહી છો,
 છો અધર્મીના કાળ ॥૭॥ હેતુ છો હરિજનના, સદા સર્વદા સુંદર શ્યામ
 । નિષ્કુલાનંદના નાથજી, વાલમ મારા વિશ્રામ ॥૮॥ **કડવું ॥૪૧॥**

વિશ્રામ છો વા'લા વસમે સમેજી, જ્યારે નિજજનને દુષ્ટ આવી
 દમેજી । તે તમારા સંત ઘણું ઘણું ખમેજી, પણ તેનું દુઃખ તમને નવ
 ગમેજી ॥૧॥ **ટાળ-** ગમે નહિ ગરીબ પીડતાં, તમે કરો છો ક્રોધ તેહ
 કારજે । દાસનાં દુઃખ ટાળવા, રાખતા નથી આળસ રજે ॥૨॥ શીઘ્ર
 રહો છો સ્વામી મારા, તે સંતનાં સંકટ ટાળવા । અખંડ રે'છે બહુ
 અંતરે, તાન પોતાના જન પાળવા ॥૩॥ ક્ષણ એક ખમી ન શકો, પીડા
 જન પોતાના તણી । એને અર્થે અલબેલડા, કરો છો જતન ઘણી ॥૪॥
 માટે નિઃશંક નિજજન રે'છે, વિઘન કોઈ વ્યાપતું નથી । સા'ય કરો છો
 જે સંતની, તે કે'વાતું નથી કથી ॥૫॥ ગુણ તમારા ગણતાં, આવતો
 નથી વળી અંત । એવું વા'લું નથી અંગ આપનું, જેવા વા'લા છે સંત

॥૬॥ જણાયછે મારા જીવમાં, સંત હેતે રો'છો સાવધાન । કહી દેખાડું
શું કૃપાનિધિ, ભક્તભયહારી ભગવાન ॥૭॥ સાચા સનેહી શ્યામળા,
તમે સંતના છો શ્રીહરિ । નિષ્કુલાનંદ એ વારતા, ખચિત છે ખરા ખરી
॥૮॥ કડવું ॥૪૨॥

તમને વા'લા છે તમારા જે જનજી, તેહ હરિજનનું કહું વર્તનજી ।
નથી વિસારતા તમને નિશદનજી, તમ વિના બીજે નથી માનતું મનજી
॥૧॥ ઢાળ— મન બીજે નથી માનતું, રે'છે તમારા ચરણમાં ચિત્ત ।
દૈહિક દુઃખે નથી દાઝતા, નથી પંચ વિષયમાં પ્રીત ॥૨॥ સૂતાં બેઠાં
જાગતાં, ગાયછે જો તમારા ગુણ । મિટ થકી નથી મુકતા, સુંદર મૂર્તિ
સગુણ ॥૩॥ અન્ય ભરોંસો ઉરમાં, વળી નથી કેનો નિરધાર । તમ
વિના ત્રિલોકમાં, નથી પડતો બીજાનો ભાર ॥૪॥ સર્વેના કારણ સમઝી,
સમરેછે શ્વાસ ઉશ્વાસ । નિષ્કામી નિષ્પાપ નિર્મળ, નિર્વેર મે'ર
મને ઘણી । એવા જન જોઈ આપણા, તમે કરો રક્ષા તેહતણી ॥૬॥
તમારે તેહ તેહને તમે, એમ અરસ પરસ છે પ્રીત । તેનાં પાળોછો
લાડ તમે, શ્રીહરિ જો રુડી રીત ॥૭॥ આશ્ચર્ય એનું અમને, વળી
નથી મનાતું મન । નિષ્કુલાનંદના નાથજી, છો ભક્તવત્સલ
ભગવાન ॥૮॥ કડવું ॥૪૩॥

હરિભગીતા હેતે સાંભળશેજી, તેહના સર્વે શોક સંશય ટળશેજી
। સમજી સાંભળતાં પાપ પળશેજી, નિરબળ નરને બળ મળશેજી ॥૧॥
ઢાળ— મળશે બળ નિરબળને, તે પ્રભુને પ્રતાપે કરી । સમુદ્ર જે
સંકટનો, તે તરત નર જાશે તરી ॥૨॥ પુષ્ટી છે પ્રભુના દાસને, આ
ગ્રંથમાં ઘણી ઘણી । હાર્યાને હિંમત આવશે, અપો'ચ ટળશે આપણી
॥૩॥ લડયડતાંને લાકડી, કાજુ આપી છે કરમાંઈ । ભોંયે પડયાનો
ભય ટળ્યો, કહું બીક ન રહી કાંઈ ॥૪॥ હિંમત સહિત હાલશે, કરી
કાયરતા વળી દૂર । આગળ પગ આરોપશે, થઈને સાચો શૂર ॥૫॥
ઘણું બળ ઘનશ્યામનું, અતિ આવશે ઉરને વિષે । મોળપ મટશે મનની,
આ ગ્રંથ જો સાંભળશે ॥૬॥ એકાદશ પદ ચુંવાળીશ કડવાં, વળી ચારસે
એનાં ચરણ છે । નિર્બળ સબળ સંતને, સદા એહ સુખ કરણ છે ॥૭॥
સંવત્ અઢાર અઠાણુંનો, માસ પુરૂષોત્તમ પુન્યમ દને । નિષ્કુલાનંદ
જન હિત અર્થે, કર્યો ગ્રંથ સમઝી મને ॥૮॥ કડવું ॥૪૪॥

પદરાગ ધોળ —મને માનીયો મોદ અપાર, સમઝી વાત સારી ।
સારી પેઠયે મેં શોધિયું સાર, મતિ જેવી હતી મારી ॥૧॥ મારી જાણમાં
આવિયું જેમ, તેમનું મેં તેમ કહ્યું । કહ્યું અંતર ઉપજ્યું એમ, સમઝવા
સારું થયું ॥૨॥ થયું નિર્ધનને ધનરૂપ, વસમી વેળા સમે । સમે અંતરતાપ
અનૂપ, દુષ્ટ કોઈ નવ દમ્ભે ॥૩॥ દમ્ભે સમઝયા વિના શરીર, પ્રગટ
પ્રભુને મેલી । મેલી મહી વલોવતાં નીર, પ્રાપતિ સઈ છેલ્લી ॥૪॥
છેલ્લી સમઝણ સંતની એહ, પ્રતાપ પ્રભુનો જાણે । જાણે સમર્થ શ્રીહરિ
તેહ, ભરોંસો એ ઉર આણે ॥૫॥ આંણે ટાંણે કરવો વિચાર, વિવેકે
વળી વળી । વળી નરને કરવો નિરધાર, મોટા જો સંતને મળી ॥૬॥
મળ્યો મનુષ્ય દેહ અમૂલ્ય, ફરીફરી મળતો નથી । નથી ઘટતી
રાખવી ભૂલ્ય, કહું શું હું કથી કથી ॥૭॥ કથી કહ્યું મેં સર્વનું સાર,
શાણા સમઝી લેજો । લેજો નિષ્કુલાનંદનો વિચાર, સુંદર સારો છે
જો ॥૮॥ પદ ॥૧૧॥

ઈતિ શ્રીસહજાનંદ સ્વામી શિષ્ય નિષ્કુલાનંદમુનિ
વિરચિતા હરિભગીતા સંપૂર્ણા

હરિભગીતા

સમાપ્ત